

ISSN 2307-7778

Періодичне видання

НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Тернопільського національного
педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка

Серія:

ІСТОРІЯ

Випуск 2
Частина 2

ТЕРНОПІЛЬ
2013

УДК 93
ББК 63
Н 34

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За заг. ред. проф. І. С. Зуляка. У двох частинах. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2013. – Вип. 2. – Ч. 2. – 280 с.

Друкується згідно з рішенням Вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка від 24 грудня 2013 р. (протокол № 4).

Головний редактор

Іван Зуляк

- доктор історичних наук, професор

Редакційна колегія:

Микола Алексієвець

- доктор історичних наук, професор

Леся Алексієвець

- доктор історичних наук, професор

Микола Бармак

- доктор історичних наук, професор

Лев Баженов

- доктор історичних наук, професор

Елла Бистрицька

- доктор історичних наук, професор

Владзімеж Бонусяк

- доктор історичних наук, професор (Польща)

Петро Брицький

- доктор історичних наук, професор

Вацлав Вержбенець

- доктор історичних наук, професор (Польща)

Олександр Добржанський

- доктор історичних наук, професор

Степан Качараба

- доктор історичних наук, професор

Андрій Кліш

- кандидат історичних наук, доцент

Павло Коріненко

- доктор історичних наук, професор

Микола Литвин

- доктор історичних наук, професор

Карел Марек

- доктор історичних наук, професор (Чехія)

Микола Москалюк

- доктор історичних наук, професор

Борис Савчук

- доктор історичних наук, професор

Олексій Сухий

- доктор історичних наук, професор

Рецензенти:

Валентина Молоткіна

- доктор історичних наук, професор

Ігор Фареній

- доктор історичних наук, професор

Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія затверджено постановою ВАК України як фахове видання зі спеціальності "Історичні науки" від 10.03.2010 р. № 1-05/2.

У збірнику наукових праць історичного факультету Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка та інших вузів України друкуються матеріали оригінальних досліджень, що охоплюють широке коло проблем історії України, української історичної біографістики, всесвітньої історії, джерелознавства й історіографії, історії культури, а також уміщено методологічні проблеми наукових досліджень, рецензії та огляди.

Для науковців, краєзнавців, викладачів, аспірантів та студентів і тих, хто цікавиться історією України та зарубіжних країн.

Редакційна колегія публікує матеріали, не завжди поділяючи погляди їх авторів.

За зміст публікацій, достовірність фактів, цитат тощо відповідальність несуть автори.

© Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2013

Список використаних джерел

1. Бизина В. Г. Из истории украинской почты. (К 225-летию Киевского почтамта) / В. Г. Бизина. – К., 2000. – 91 с.
2. Від гінця до Інтернету: нариси з історії української пошти / В. Г. Мухін, В. М. Мороз, П. А. Дюков та ін.; [під ред. В. Мухіна]. – К., 2002. – 328 с.
3. Федорченко О. В. Розвиток поштового зв'язку в Таврійській і Херсонській губерніях наприкінці XIX – на початку XX ст.: дисертація на здоб. наук. ступ. канд. іст. наук / О. В. Федорченко. – Херсон, 2011. – 387с.
4. Энциклопедический словарь. – Т. XXV. – Спб: Издательство Ф.А. Брокгауза и И.А. Ефрона, 1897. – 958 с.
5. Первая Всеобщая перепись населения Российской Империи 1897 г. / [Под ред. Н. А. Тройницкого]. – СПб., 1905. – Т. I. Общий свод по Империи результатов разработки данных Первой Всеобщей переписи населения, произведенной 28 января 1897 года. – 357 с.
6. Борисов Н. С. Повседневная жизнь русского путешественника в эпоху бездорожья / Н. С. Борисов. – М.: Молодая гвардия, 2010. – 440 с.
7. Держархів Одеської обл., ф. 307, оп. 7, спр. 367, 90 арк.
8. Держархів Одеської обл., ф. 307, оп. 7, спр. 374, 34 арк.
9. Державний архів Автономної республіки Крим, ф. 26, оп. 1, спр. 26462, 15 арк.
10. Марков Є. Л. Нариси Криму. Картини кримського життя, історії та природи / Є. Л. Марков. – К.: Темпора, 2007. – 584 с.

Людмила Золотарь

РОЛЬ ПОЧТОВОЙ СТАНЦИИ В СИСТЕМЕ ПУТЕЙ СООБЩЕНИЯ ТАВРИЙСКОЙ ГУБЕРНИИ ВО ВТОРОЙ ПОЛОВИНЕ XIX ВЕКА

В статье проанализирована роль почтовой станции в сети путей сообщения Таврической губернии во второй половине XIX века. Определены особенности появления почтовой станции в системе путей сообщения и ее роль в развитии почтового тракта. Исследуемая проблема позволяет выяснить роль почтовых станций в социально-экономическом и культурном развитии губернии.

Ключевые слова: система путей сообщения, почтовая станция, почтовый тракт, Таврическая губерния, вторая половина XIX в.

Ludmila Zolotar

ROLE POSTAL STATION IN THE SYSTEM COMMUNICATIONS TAURIDE PROVINCE IN THE SECOND HALF OF THE XIX CENTURY

The article analyzes the role of the postal station in the system communications Tauride province in the second half of the XIX century. The features of appearance postal station in the system of communications and its role in the development of postal tract. Research problem allows to find role posting stations in the socio-economic and cultural development of the province.

Key words: system communications, postal station, postal tract, Tauride province, the second half of the XIX century.

УДК:94:329(061.237)''18''

Ганна Сіромська

ІДЕЙНІ ЗАСАДИ РУСОФІЛЬСЬКОГО РУХУ В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XIX СТ.

У статті висвітлено історію виникнення галицького русофільства крізь призму тогочасних подій. Подано та проаналізовано громадсько-політичні погляди чільних діячів русофільського руху, що склали його ідейну основу. Окремо звернено увагу на позицію русофілів стосовно етнічної приналежності галичан, правопису та обрядовості.

Ключові слова: Галичина, старорусини, русофіли, мова, обряд.

Поразка революції 1848–1849 рр. та відновлення союзу австрійського уряду з польською та угорською політичними верхівками за рахунок обмеження національних прав інших народів імперії (у тому числі галицьких українців), спонукали до переорієнтації значної частини галицької інтелігенції на Росію. Таким чином, закладено підвалини для поширення русофільської течії у національному русі Східної Галичини, що стало можливим передусім через національну несформованість галицько-русинської (української) інтелігенції [1, с. 118].

Об'єкт дослідження – русофільський рух у Східній Галичині другої половини XIX ст.

Предмет дослідження – особливості ідейних засад галицького русофільства.

Мета статті – проаналізувати ідейні засади русофільського руху в Східній Галичині окресленого періоду.

Основа джерельної бази статті складають матеріали Центрального державного історичного архіву України в м. Львові, періодичні видання того часу (“Слово”, “Правда”, “Наука”), праці діячів русофільського руху (Б. Дідицький, Д. Вінцовський, О. Мончаловський) та їх опонентів (Я. Гординський, О. Терлецький).

Історичні розвідки, присвячені русофільському руху, мають переважно інформативно-публіцистичний характер, і вони виконували на той час конкретне практичне завдання – підтримували Д. Вінцовського, Ф. Свистуна [2–3] або ж критикували русофільство (москвофільство) як явище (М. Андрусак, Я. Гординський, О. Терлецький) [4–6].

У радянський час, попри відсутність ґрунтовних праць на тему русофільського руху, типовим стало зображення галицьких русофілів реакціонерами, що перебували на службі російського самодержавства.

На сьогодні з’явилася спроба по-новому підійти до проблеми, відкинувши політичну заангажованість (О. Аркуша, М. Мудрий, С. Макарчук, О. Середя, О. Киричук) [7–12].

Наукова новизна цього дослідження полягає у тому, що попри певні напрацювання дослідників, досі поза увагою залишаються окремі важливі моменти формування галицького русофільства XIX ст., а саме: пов’язаність зі старорусинством, австрофільство, польські впливи).

Підґрунтям формування галицького русофільства стала “старорусинська” течія, що викристалізувалася орієнтовно у 1850-х рр., а її представників нерідко називали “святюрцями” – за назвою греко-католицького кафедрального собору в м. Львові, з яким були пов’язані окремі її представники. Беручи до уваги, що основу цього напрямку становило духовенство, це надало національному рухові галицьких українців чітко вираженого клерикально-консервативного характеру [13, с. 369]. Останнє можна пояснити тим, що греко-католицьке духовенство, як єдина освічена верства галицько-руського суспільства, було змушене взяти у свої руки провід національно-культурним рухом та виробити його ідеологію [14, с. 111].

Національні погляди старорусинів – Богдана Дідицького, Михайла Куземського, Михайла Малиновського, Івана Наумовича, Михайла Короля базувалися на місцевому патріотизмі, вони невиразно ідентифікували себе східними слов’янами, а їх національні прагнення не виходили за межі Східної Галичини, вірності австрійській владі, і лише окремі їх представники “оглядалися в бік Росії” [15, с. 151]. Утім, як видається, можливість ототожнювати себе з “руським” народом, у значенні “панруським”, а не “російським” не дозволяла старорусинам побачити різницю між власне Росією та Україною.

Характерними рисами старорусинської ідеології було наполягання на таких формальних складових руської ідентичності, як візантійська літургія, юліанський календар, кириличний алфавіт з історичним “етимологічним” правописом. Згодом до них додалися й деякі інші питання, що так чи інакше впливали на пошук старорусинами власного національного “Я”. Старорусинство було, до певної міри, наслідком “пограничної свідомості” частини галицько-руської спільноти, дислокованої на прикордонних землях, а відтак – змушеної упродовж віків вести боротьбу за виживання [7, с. 122].

Рубіжним етапом (причому досить умовним) еволюції старорусинства до русофільства можна вважати 1860-і роки. Загальним тлом кристалізації русофільської ідеології стала ситуація, що склалася після поразки Австрії у війні з Пруссією (1866 р.), коли у результаті внутрішньополітичних потрясінь – перетворення Австрійської імперії на дуалістичну державу і фактичне запровадження польської автономії у Галичині, визріла потреба змінити стратегію подальшого національного розвитку. Частина “старорусинів” стала відкрито проголошувати гасла національно-культурної єдності з Російською імперією. У їх середовищі поширювалася думка, що “краще втопитися у російському морі, ніж у польській калабані” [16, с. 75].

Національні погляди представників русофільського табору виходили зі сприйняття галицьких українців як частини “русского народа” [с. 17, 19]. Варто звернути увагу й на той факт, що поняття “русский народ” не сприймалося як синонім до слова “російський” чи “московський”. Тим більше, простежувалися елементи окремішності й інакшості від представників “русского народа” поза Галичиною: “Национально-историческая партия въ Галичинѣ никогда не называла себя “великороссами [...]”. Нась, сторонниковъ единства руського народа и его развитія на національно-исторической почвъ, даже наши противники называютъ “старороссами”, “москвофилами”, мы сами называемъ русскими галичанами или галицкими русинами [18, с. 28–29].

У 1866 р. у львівській газеті “Слово” з’явилася стаття під назвою “Поглядь в будущность”, яка стала своєрідним маніфестом галицького русофільства. Ймовірно її автором був І. Наумович, якого канадський історик українського походження Іван-Павло Химка називав “батьком русофільства” [19, с. 75]. У згаданій статті, зокрема, йшлося: “[...] Не можемо отдѣлитися хиньскимъ муромъ отъ братей

наших, и отстояти отъ языковой, литературной, церковной и народной связи со всѣмъ русскимъ міромъ! Мы не Рутены зъ 1848 року, мы настоящіи Русскіи; но як всегда біли, так есьмо и останемъ в будуще непроколебимо вѣрны нашому августѣшному австрійському Монарху и свѣтлѣйшой династии Габсбурговъ" [20].

Опираючись на зазначену публікацію, не важко виділити основні проблеми, які найбільше хвилювали русофілів: належність до "общерусского народа", мова (особливо правопис), література, церква (радше церковний обряд), лояльність до Відня і, зрозуміло, історія, де "объ принадлежности къ русскому народу наши предки находили въ исторіи [...] где часто упоминается о "русскомъ родѣ" [18, с. 37].

Погляди русофільських діячів стосовно питання про приналежність галицьких українців до "общерусского народа" не виглядають однозначними: широкий спектр уявлень наближався, з одного боку, до ототожнення українців з росіянами, а з іншого – до визнання їх національної окремішності [9, с. 10]. Поділяючи тезу слов'янофілів про недоцільність дальшого поділу слов'ян на дрібніші етнічні одиниці, русофіли категорично заперечували реальне існування східнослов'янських етносів (російської, української та білоруської), обстоюючи тезу про єдиний "общерусский народ" [21, с. 201].

Важливим у контексті обґрунтування русофілами національної ідентичності галицьких українців, було питання етнічної тотожності з наддніпрянськими українцями. В одному з листів до Якова Головацького лідер русофільського руху І. Наумович зазначав: "[...] Въ цѣнтре Украины духъ народа такой скверный, что наша Галиція несравненно больше русская и православная [...]. Но самое удивительное это, что сочувствовать намъ Галичанамъ русской идѣе считается здесь только шантажомъ или сумашествіемъ" [22, арк. 104]. Спільність наддніпрянських і галицьких українців, з-поміж іншого, вбачалася в мові та літературі. Громадський діяч Дмитро Вінцовський з цього приводу писав: "Украинцѣ суть такіи же Русины, якъ и мы" [2, с. 29].

Чи не єдиним світоглядним бар'єром у визнанні абсолютної тотожності наддніпрянських і галицьких українців була релігія: перші переважно – православні, а другі – греко-католики. Однак об'єднавчим чинником слугувала мовна подібність. Зважаючи на це, Ф. Свистун писав: "Прежде всего нужно навязати тѣсную духовную связь между австрійскою Русью и Україною. Украинская простонародная литература уже языкомъ своимъ суть для галичанъ доступнѣйшая, чѣмъ великорусская" [3, с. 123].

Безумовно, до формування ідейних засад русофільського руху в Галичині, не в останню чергу, спричинився польський чинник. Починаючи з 1848 р., рух галицьких українців вперше почав протистояти польським колам і склав альтернативу польським національним домаганням [8, с. 237]. Русофіли стали шукати у російських панславистських колах союзника у боротьбі проти поляків, звинувачуючи тих в усіх бідах. Наприклад, Б. Дідицький вважав, що польське панування у Галичині спричинилося до ліквідації руської інтелігенції, лише завдячуючи політичним свободам 1848–1849 рр. галицькі русини зуміли "[...] воскрешати славный вѣкъ нашей Руси, той золотой вѣкъ нашего народа, коли вся интелігенція наша, была своя питоменно русска [23, с. 3]".

Назагал, можна виділити дві лінії у ставленні русофільських діячів до поляків: радикальну і помірковану. Виразником першої був І. Наумович, котрий, починаючи з 1860-х рр. упереджено ставився до усього польського, вважаючи, що "Польша на руской земли, то чистая утопія нездорѣлыхъ умовъ. Русинъ есть таки Русиномъ и о Польщи чути не хоче" [36]. Він допускав, що польсько-русинська згода можлива лише за певних умов, вузловим з яких було визнання на сеймі перед усією Європою руського народу та його прав. Представником поміркованої лінії у ставленні до всього польського можна назвати Ф. Свистуна, котрий виступав за компроміс з поляками: "[...] Уступки въ пользу русской національности возможны лишь при помощи поляковъ, приклонныхъ русинамъ" [3, с. 120].

Загалом, розрив з польським минулим був неминучим і, природно, виглядав далеко непростим, оскільки за відсутності власного національного ідеалу чимало представників тодішньої галицько-руської інтелігенції захоплювалися "польськими революційними мріями". Утім чимало галицьких українців, які до "весни народів" зазнали польських асиміляційних впливів, з середини ХІХ ст. стали переосмислювати власну національну ідентичність, заперечувати свою польськість, та усвідомлювати себе частиною Галицької Русі [24, с. 196]. Показовим прикладом такої "реінкарнації" був уже згадуваний І. Наумович, котрий, пояснюючи свою світоглядну еволюцію, писав: "[...] Въ Польшѣ видѣли мы самую найбільшу мученицу за свободу, и такъ польскій духъ пріймався и ширився межи сынами и будущими предводителями русского народа" [25, с. 360]. Цікаво, що за свої пропольські патріотичні ідеї І. Наумовича виключено з Львівської духовної семінарії. Причину свого "духовного зламу" він пояснював наслідком дискусій із селянами

с. Заліщиків (нинішня Тернопільщина), куди у результаті революційних подій переїхав до родини [37].

Подібну еволюцію поглядів пережив і Б. Дідицький, на зміну національної орієнтації якого найбільший вплив справив, за його ж переконанням, вірш Антона Петрушевича "Братьям Русинам", надрукований у "Зорі Галицькій". "[...] Чудно-наивный, русско-патриотичный дух сего стиха, прочитанный мною в м. мае 1848 г., Всего больш повліяль на мене, тогда 21 лѣтнего молодца, що я изъ завзятого Ляха сталь Галицкимь Русиномь, а послѣ в томъ же году и всерусскимь русином" [26, арк. 12]. Очевидно, що причини еволюції національних поглядів того часу були значно глибшими, аніж ті, що подавали І. Наумович та Б. Дідицький. Проте незаперечним фактом було те, що, починаючи з другої половини 1860-х рр., формула "gente Ruthenus, natione Polonus" була серйозно підважена.

Полонофільство окремих русофілів було закономірним наслідком історичного розвитку українства, обумовлене конкретними обставинами: втратаю державності, тривалою роз'єднаністю та підневільним статусом українських земель, низьким рівнем національної самосвідомості й політичної активності. Відособлення ж від польськості, що згодом переросло у відкриту конфронтацію, мало далекосяжні наслідки для усього національного руху галицьких українців. За логікою багатьох польських політиків, на політичній сцені протистояння двох "історичних" націй – польської та російської – не було місця для третьої, тому українських "будителів", що претендували на окремішність від поляків, відразу зараховували до протилежного табору [27]. Самі ж русофіли були змушені виправдовуватися і спростовувати закиди та звинувачення з боку поляків у поширенні русофілами "ідей московщини" та схизми" [28, с. 1].

Це наштовхувало на думку, що проросійські настрої частини галицької еліти були, принаймні на початку, своєрідним способом компенсувати комплекс неповноцінності відносно "державної" польської нації [9, с. 10]. Зараховуючи себе до "общерусского народа", галицькі русофіли прагнули протиставити полякам культурну спадщину попередніх історичних епох, трактуючи себе їх законними спадкоємцями: "[...] Признаемъ своими плоды тысячелетней культурной работы всего русского народа" [29, с. 9].

Важливими чинниками переорієнтації на Росію були також: політична вагомість Російської імперії на міжнародній арені, кількість населення і територія, які суттєво переважали набутки поляків та спільність історичного етноніма "руський" [10, с. 30]. Ідея "руськості" сприяла виокремленню галицьких українців з польської спільноти, проте вона вимагала формування (переосмислення) складових нової національної ідентичності. Неприйняття у кінцевому результаті австрійської формули "рутенської" ідентичності, очевидно, можна пояснити усвідомленням того, що галицькі русини не змогли б витримати культурних змагань з поляками і були б асимільовані.

Однак, попри захоплення культурою Росії, галицькі русофіли й надалі зберігали лояльність до Австрійської держави і її цісаря зокрема. Важливим поясненням лояльності до офіційного Відня може слугувати бажання русофілів своїм австрофільством мінімізувати негативні наслідки промосковської орієнтації. Програмний характер мали слова І. Наумовича: "[...] мы всегда Австрии были и есьмо и будѣмо вѣрны" [38]. З огляду на це, цікавими були мотиви декларативної австрофільської позиції Б. Дідицького, котрий був переконаний, що "такимъ то способомъ мы лояльно и легально исполняемъ и заодно исполняти будемъ задачу, вложенную на насъ требованіемъ нашей отечественной Истории: мы творимъ дѣло возрожденія Галицкой Руси въ предѣлахъ Австрии" [30, с. 4].

Ще однією засадничою позицією галицького русофільства було питання віри та обряду, що не дивно, позаяк більшість ранніх русофілів були священиками. Обряд на той час залишався надзвичайно важливою, якщо не основною ознакою національної ідентичності. Прийнятий при хрещенні, його не можна було змінити упродовж життя, особливо після того, як Габсбурги змусили церковне керівництво контролювати перехід з одного обряду в інший [31, с. 81].

Активізація руху за "очищення" обряду припадала на початок 1860-х рр., коли, будучи спровокованими поляками, ініціатори церковних реформ, розпочали жваву кампанію з обґрунтування нагальності змін за допомогою русофільської газети "Слово". Характерно, що проблема "очищення" обряду від накиннутих "латинських" нашарувань мала актуальний характер при кожному політичному пожвавленні, як-от під час революції 1848–1849 рр. [32, с. 92].

У середовищі прихильників реформи релігійного обряду не було одностайності щодо тих кроків, які необхідно було здійснити. Судячи з дискусії, що відбувалася у той час, виглядає, що ніхто з "обрядовців" достеменно не уявляв механізму змін. Можна виділити більше як три десятки положень, які слід було переглянути. "Обрядовці", з-поміж іншого, виступали за: використання дзвінків під час Служби Божої, прийняття причастя на колінах, а не стоячи; проти заборони священикам носити бороди і довге волосся, миропомазання і читання Євангелія лише у Царських воротах, відправи декількох Служб Божих в одній церкві одночасно, посту в суботу й неділю [5, с. 68].

У середині XIX ст. у русофільському середовищі поширеним стало переконання, що важливою причиною духовного та культурного занепаду Галицької Русі стали не тільки обрядові проблеми, але й те, що літературна мова галичан не мала можливості для вільного розвитку [3, с. 129]. Русофіли надали мовному питанню надзвичайної ваги, про що, з-поміж іншого, свідчать слова Д. Вінцковського: "[...] то есть вопросъ так само народный, якъ и наш обрядъ, и наш календаръ" [2, с. 22].

Уже з кінця 1850-х рр. русофіли стали пропагувати ідею розширення прав і сфер вжитку руської мови. Ці ідеї були співзвучними із загальними тенденціями у національному русі галицьких українців, що були втягнуті у так звану "азбучну війну" і виступали проти намірів міністерства освіти застосувати до української мови чеський правопис (проект Йосифа Ірачека) чи взагалі латинізувати існуючий правопис (проект графа Агенора Голуховського) [12, с. 36–37]. Важливо, що "втручання А. Голуховського у сферу чужих національних символів, одним з яких була кирилиця, тільки загострило в українського громадянства відчуття відмінності від поляків" [35, с. 92].

Зважаючи на актуальність мовного питання, галицькі русофіли запропонували свій варіант виходу із ситуації, закликаючи до утвердження того, що вони називали "княжим языком" чи "языком вышого слога" – язичся [4, с. 13]. "Язичіє" було штучною сумішшю церковнослов'янської, української, польської та російської мов, за що О. Терлецький назвав його "найчудеснішою мозаїкою всіх живих, мертвих і ще ненароджених слов'янських язиків" [6, с. 72]. Загальноприйнятих норм "язичія" не існувало і кожен творив його як уважав за потрібне. Особливістю цього мовного витвору стало використання твердого "ы", твердого знака "ъ" та літери "ѣ" (ять). Саме це мало підкреслювати зв'язок із "старою Руссю" та неухильну відданість традиціям [11, с. 115].

Питання про захист прав руської мови та узгодження правописних норм набрали політичного забарвлення, остаточно розмежувавши русофілів і українофілів. Причина у тім, що русофільське "язичіє" за своєю етимологією, а певною мірою і лексикою, надто нагадувало російську мову, що не могло не турбувати українофілів. Вони наголошували: "[...] Головна різниця між нами и вами залежить в теоріі: ви визнаете єдинство рускої народности, мови и літератури з російскою, ми заявляємо твердо окремішність руцини від російщини. В практиці ж найбільше ріжнимось тим, що ми стараємось писати чистою (малоруською) мовою, а ви пишете якоюсь мішаниною малоруцини з церковною и з російщиною" [34].

Захищаючи етимологічний правопис, діячі русофільського руху апелювали до успішного досвіду інших народів, зокрема поляків, чехів, німців і французів [2, с. 11]. Етимологічний правопис русофілів містив інформацію про історію мови, підкреслював східнослов'янську спільність. Натомість, фонетичний правопис (принцип – "пиши, як чуєш"), за який виступали українофіли, полегшував учням навчання у школі, але при цьому обмежував зв'язки між українською та російською орфографіями. На думку народовців, свою літературну мову треба було творити на основі "живого, народного слова". Однак розпочинати цей процес не було потреби, адже за російсько-австрійським кордоном уже були створені класичні твори української літератури. Тому більшість народовців вважала, що немає потреби розробляти новий літературний "стиль", а слід прийняти правопис, який склався на Наддніпрянщині [35].

Отже, національно-політична платформа русофільських діячів скеровувалася на пошуки національного "Я" у становленні окремішньої культурної свідомості. Основними її рисами були традиціоналізм, панрусизм (особливо у питанні мови), світоглядна фрагментація (відсутність чіткої програми) та комплекс меншовартості, який зрештою зумовив суперечливе поєднання австрофільства з проросійською орієнтацією.

Список використаних джерел

1. Тишинська С. Погодін і Зубрицький (Вирізка з Записок НТШ, Т. 110) / С. Тишинська. – Львів, 1912. – С. 101–122.
2. Вінцковській Д. Правописаня справа / Д. Вінцковській. – Львовь: Изъ Типографи Ставропигійского Института, 1882. – 56 с.
3. Свистунь Ф. Гр. Агеоноръ Голуховскій и Галицкая Русь въ 1849–1859 гг. / Ф. Свистунь. – Львовь: Изъ типографіи Ставропигійского Института, 1901. – 162 с.
4. Андрусак М. Нариси історії галицького москвофільства / М. Андрусак. – Львів: Видання товариства "Просвіта", 1935. – 79 с.
5. Гординський Я. До історії культурного й політичного життя в Галичині у 60-тих рр. XIX ст. // Збірник філол. секції НТШ / Я. Гординський. – Львів, 1917. – Т. 16. – 264 с.
6. Терлецький О. Москвофіли і народовці в 70-х рр. / О. Терлецький. – Львів: З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка, 1902. – 61 с.
7. Аркуша О. Русофільська орієнтація в Галичині в останній чверті XIX ст. / О. Аркуша // III Міжнародний конгрес україністів. Харків, 26–29 серпня 1996. Історія. – Харків, 1996. – Ч. 1. – С. 118–123.
8. Аркуша О. Русофільство в Галичині в середині XIX – на початку XX ст.: генеза, етапи розвитку, світогляд / О. Аркуша, М. Мудрий // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Вип. 34. – Львів: ЛНУ, 1999. – С. 231–268.
9. Мудрий М. Галицьке русофільство в сучасній українській історіографії: стан і перспективи дослідження / М. Мудрий // Акценти, матеріали круглого стола / [Сост. А. Труханенко]. – Львов: Ахилл, 2002. – С. 7–16.
10. Макаруч С. Москвофільство: витоки та еволюція ідеї (середина XIX – 1914 р.) / С. Макаруч // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Вип. 32. – Львів, 1997. – С. 82–98.
11. Середа О. Питання української

національної ідентичності у громадсько-політичному житті Галичини в 1860–1867 роках / О. Серeda // III Міжнародний конгрес українців. Харків, 26–29 серпня 1996. Історія. – Харків, 1996. – Ч. 1. – С. 112–118. 12. Киричук О. Світоглядні засади галицького русофільства / О. Киричук // Акценти, матеріали круглого стола / [Сост. А. Труханенко]. – Львов: Ахилл, 2002. – С. 34–53. 13. Химка І.-П. “Апологія” Михайла Малиновського: до історії кризи у греко-католицькій церкві 1882 року і характеристики поглядів “святоюрців” / І.-П. Химка // Записки НТШ. Праці історично-філософської секції. – Львів, 1993. – Т. ССХХV. – С. 365–392. 14. Турій О. Галицькі русини між москвофільством і українством (до питання про так зване “старорусинство”) / О. Турій // III Міжнародний конгрес українців. Харків, 26–29 серпня 1996. Історія. – Ч. 1. Харків, 1996. – С. 106–112. 15. Magocsi P. Galicia: A Historical Survey and Bibliographic Guide / P. Magocsi. – Toronto: University of Toronto, 1983. – 299 с. 16. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX–XX ст. / Я. Грицак. – Київ: Генеза, 2000. – 360 с. 17. Соколов Л. Знать историю / Л. Соколов // Акценти, матеріали круглого стола / [Сост. А. Труханенко]. – Львов: Ахилл, 2002. – С. 17–27. 18. Мончаловский О. Литературное и политическое украинифильство (Отпечатка изъ “Галичанина”) / О. Мончаловский. – Львов: Типографія Ставропігійского Института, 1898. – 190 с. 19. Himka J.-P. Religion and Nationality in Western Ukraine: The Greek Catholic Church and the Ruthenian National Movement in Galicia, 1867–1900 / J.-P. Himka. – Montreal: McGill-Queens University Press, 1999. – 236 р. 20. Слово. – Львов. – 1866. – Ч. 59. 21. Стеблій Ф. Слов’янська ідея в інтерпретації української публіцистики в Галичині 60–80-х рр. XIX ст. (за матеріалами народовської преси) / Ф. Стеблій // Другий міжнародний конгрес українців (Львів, 22–28 серпня 1994 р.). – Львів, 1994. – Ч. 1. – С. 199–208. 22. Центральний державний архів України у м. Львові, ф. 362, оп. 1, спр. 158. 23. Дѣдицкій Б. (Открываючи нинѣшне зъ ряду XIV генеральное Собрание нашего Общества в городъ Бродахъ) / Б. Дѣдицкій. – Львов: Изъ типографіи Ставропігійского Института, 1886. – 4 с. 24. Турій О. Національна та політична орієнтація греко-католицького духовенства в 1819–1859 рр. / О. Турій // Матеріали засідань Історичної та Археографічної комісії НТШ у Львові (лютий 1992 – жовтень 1993 р.). – Львів, 1994. – С. 50–53. 25. Наука. – Липень 1872. – С. 360. 26. Львівська національна бібліотека ім. В. Стефаника, відділ рукописів, ф. 77, спр. 171, оп. IV. 27. Серeda О. Місце Росії в дискусіях щодо національної ідентичності галицьких українців у 1860–67 роках (за матеріалами преси) / О. Серeda // Режим доступу: <http://www.ukrhistory.narod.ru/texts/sereda-1.htm>. 28. Малиновскій М. Святыі Юрь и “Dziennik Polski”. Отпечатка изъ часописи “Рускій Сіонь” / М. Малиновскій. – Львов. – Ч. 21. – 1876. – 1 с. 29. Мончаловскій О. Главныя основы русской народности О. Мончаловскій. – Львов: Типографія Ставропігійского Института, 1904. – 22 с. 30. Дѣдицкій Б. (Открываючи нинѣшне зъ ряду XIV генеральное Собрание нашего Общества в городъ Бродахъ) / Б. Дѣдицкій. – Львов: Изъ типографіи Ставропігійского Института, 1886. – 4 с. 31. Химка І. Греко-католицька церква і національне відродження у Галичині. 1772–1918 / І. Химка // Ковчег. Збірник статей з церковної історії. – Ч. 1. – Львів: ЛДУ, 1993. – С. 67–99. 32. Серeda О. AENIGMA ANBULANS: о. Володимир (Іпполит) Терлецький і “Руська народна ідея” в Галичині / О. Серeda // Україна модерна. – Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2000. – Ч. 4–5. – С. 81–104. 33. Мудрий М. Ідея польсько-української унії та “русини польської нації” в етнополітичному дискурсі Галичини 1859–1869 років / М. Мудрий // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2005. – Вип. 39–40. – С. 83–148. 34. Правда. – Львов. – 1873. – Січень. 35. Вечерниці. – Львов. – 22 березня 1862. 36. Слово. – Львов. – 28 червня (10 липня) 1861. 37. Слово. – Львов. – 7 (19) листопада 1861. 38. Слово. – Львов. – 2 (14) серпня 1861.

Анна Сиромская

ИДЕЙНЫЕ ОСНОВЫ РУСОФИЛЬСКОГО ДВИЖЕНИЯ В ВОСТОЧНОЙ ГАЛИЧИНЕ ВТОРОЙ ПОЛОВИНЫ XIX ВЕКА

В статье отражена история возникновения галицкого русофилства сквозь призму тогдашних событий. Подано и проанализированы общественно-политические взгляды видных деятелей русофильского движения, составивших его идейную основу. Отдельно обращено внимание на позицию русофилов относительно этнической принадлежности галичан, правописания и обрядности.

Ключевые слова: Галичина, старорусины, русофилы, язык, обряд.

Hanna Siroms'ka

IDEOLOGICAL FOUNDATIONS OF THE RUSSOPHILE MOVEMENT IN EAST GALYCHYNA IN THE SECOND HALF OF XIX CENTURY

The article highlights the history of Galician Russophile movement through the prism of once events. Filed and analyzed socio-political views of senior Russophile leaders that made its ideological basis. A special attention paid to the Russophiles position regarding Galician ethnicity, spelling and rites.

Key words: Galychyna, starorusyny, Russophile, language, ritual.